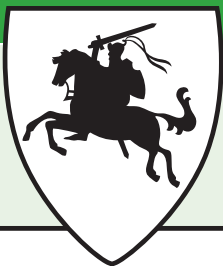

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Lietuvių kalbos ateitis - mūsų vaikų ir vaikaičių širdyse ir lūpose

Savo studentams, dejuojantiems, kad lietuvių kalba yra labai sunki, kad jos iki galo neįmanoma išmokyti, Šiaulių universiteto ir Matejaus Belo universiteto Slovakijoje profesorė Genovaitė Kačiuškienė visada primena, kad mūsų kalba yra išskirtinė ir mes ne tik turime ją išmokyti, bet ir didžiuotis ją paveldėję iš tėvų ir senelių. Pasak lietuvių kalbos mokslininkės, tik mirusios indoeuropiečių kalbos - lotynų, senovės graikų ar prūsų - gali lygintis su lietuvių kalba. Anot lietuvių kalbos puoselėtojos, lietuviško žodžio kultūros nepaisantis asmuo nėra, nebuvo ir nebus vadinamas kultūringu. Darbščiai mokslininkei šiemet kolegos patikėjo ir atsakingas Lietuvių kalbos draugijos vadovo pareigas.

- Seimas 2017-uosius paskelbė Lietuvių kalbos kultūros metais. Metai eina į pabaigą. Kokie tikslai buvo iškelti, ar pavyko bent dalį jų įgyvendinti? - klausė Genovaitės KACIUŠKIENĖS.

- Pagrindinis tikslas - ugdyti visuomenės kalbinį sąmoningumą, skatinti taisyklingos kalbos įgūdžių formavimąsi - manau, tikrai pasiektas. Juk renginių, skirtų Lietuvių kalbos kultūros metams, srautas dar iki šiol nemažėja. Juose atkreipiamas dėmesys į lietuvių kalbos kaip kultūros paveldo svarbą visuomenei, lietuvių kalbos unikalumą ir originalumą, skatinama domėtis lietuvių kalba, jos noriau mokytis Lietuvoje ir užsienyje. Ne viename tokia renginyje teko dalyvauti ir pačiai. Buvau nustebinta rengėjų išradingumo, pradedant oficialiu tarptautiniu renginiu Seime ar baigiant šilta ir jaukia Šiaulių rajono Bubių mokyklos konferencija... Man, kaip Lietuvių kalbos draugijos pirmininkei, labai malonu paminėti faktą, kad po tokių renginių ima kurtis naujos LKD grupės, o jau egzistuojančias papildo nauji nariai. Viešai norėčiau pasveikinti Bubių mokyklą, ką tik įsteigusią pirmąjį Šiaulių rajone Lietuvių kalbos draugijos skyrių. Kūrimosi kelyje yra Alytus, Kaunas, Šalčininkai, Ukmergė... Smagu, kad vis labiau suvokiama, kad būti Lietuvių kalbos draugijos nariu - didelė garbė ir pasitikėjimas. Nuo pat įkūrimo dienos - 1935-ųjų - draugija tapo savotišku kalbos sąjūdžiu, sovietiniu laiku uždraustu, atgai vintu užsienyje, vėl atkurtu ir dabar gyvuojančiu Lietuvoje. Ji jungia ir vienija lietuvių ir kitų tautybių žmones, mylinčius ir gerbiančius lietuvių kalbą. Draugija ir jos nariai rūpinasi daugeliu kalbos aspektų: kovoja su kalbos negerovėmis, jos susinimu, stebi kalbos vartoseną, skatina domėtis kalbos paveldu - tarmėmis, ugdo visuomenės kalbos kultūrą, dirba lingvistinio švietimo darbą, organizuoja renginius, skaito paskaitas. Taigi jie dažniausiai ir yra įvairių kalbos renginių iniciatoriai ne tik išskirtiniais Lietuvių kalbos kultūros metais.

- Vienoje televizijos laidų teko girdėti jus sakant, kad kalba nemėgsta revoliucijų, kad kalbos kaita vyksta šimtmečiais, bet pastaruoju metu matome, kalba kinta kur kas greičiau ir ne visada tie pokyčiai pateisinami. Toks pavyzdys - prieš

maždaug dešimt metų Valstybinė lietuvių kalbos komisija (VLKK) priėmė sprendimą dėl neutralių moterų pavardžių sudarymo, kai pavardė iš vyriškosios formos gali būti sutrumpinama tik iki galūnės -ė. Žinoma, visada galima pasakyti, kad tai ne prievarta, tai pasirinkimas. Nori keisk, nori ne.

Redakcijos archyvo nuotr.

► Švenčių proga visiems „Respublikos“ skaitytojams noriu palinkėti po eglutę padėti arba dovanų rasti bent vieną knygą

Kokia jūsų nuomonė? Mūsų politikai atvirai spaudžia kalbininkus lietuvių kalbos raidyną praplėsti trimis raidėmis (q, w ir x). Kai kurie kalbininkai su tuo linkę sutikti. Daugelio lietuvių kalbos autoritetų manymu, jeigu taip atsitiktų, pasirašytume nuosprendį lietuvių kalbos alfabetui. Kuria pusę palaikytumėte jūs?

- Lietuvių kalba nesubyrės ir neišnyks nei dėl neutralių trumpųjų moterų pavardžių formų, nei dėl vadinamųjų trijų raidžių raidyne. Abu atvejai arba jau buvo žinomi kalboje, arba dalyje žodžių jau neįteisinti egzistuoja. Blogai yra tai, kad kalba vis pastebimai tampa ne politikų savastimi, jų kultūros dalimi, o politinių užmačių tarnaitė... Štai kad ir keli pastarųjų dienų pavyzdžiai. Gal jau girdėjote apie Seimo ketinimus pritarti leidimui įmones pavadinti užsienietiškais žodžiais? Čia iš tikrųjų būtų didžiulis žingsnis atgal, turėsiantis daug skaudesnių pasekmių nei trys raidės pase. Arba ką reiškia konstitucinio Valstybinės lietuvių kalbos įstatymo pataisose siūlymas „atsi-

sakyti konkrečių institucijų pavadinimų įvardijimo konstituciniame įstatyme (Valstybinė lietuvių kalbos komisija; Valstybinė kalbos inspekcija)“. Kaip taikliai situaciją įvardija kolegė Laima Grumadienė savo straipsnyje „Vyriausybė siūlo atimti iš lietuvių kalbos jos valstybinį statusą“, nėra pavadinimų, nėra institucijų - nei konkrečių, nei abstrakčių - nėra problemų. O kaip teisiškai suprasti ir interpretuoti kitus šio projekto siūlymus, pavyzdžiui, „išplėsti Įstatymo projekto taikymo sritis (ne tik valstybės ir savivaldybių institucijoms, bet ir kitoms asmenų grupėms, Lietuvoje veikiantiems ES narėse įsisteigusiems juridiniams asmenims, organizacijoms ir kt.) arba „užtikrinti fizinių asmenų teises į admi-

egzistuojantis pats sau ir savaime. Ji kinta, nuolat pildosi, keičiasi. Bet lietuvių kalbos baltiškosios šaknys yra ir bus - jų neįmanoma nei atsakyti, netgi nuo jų nutolti. Nes net ir išnykusios kalbos - lotynų, graikų ar prūsų - amžiams lieka indoeuropiečių šeimos kalbomis, o paskutinė iš jų - ir vakarų baltų. Kalba taip greit nesikeičia, kaip gali atrodyti iš pirmo žvilgsnio. Keičiasi bendravimo stilius, atsiranda tam tikrai epochai būdingų žodžių ar terminų, tačiau kalbos stuburas ir kūnas išlieka. Juk be specialaus pasirengimo skaitome prieš 470 metų parašytą Martyno Mažvydo „Katekizmą“ ir beveik viską suprantame. Kol turime tokias nuostabias tarmes ir jomis kalbančius žmones su savo nepakar-

raštingas nei jų tėvai ir seneliai? Visuomenės informavimo priemonės dažnai teigia, kad esą auga neskaitančių vaikų karta. Ką jūs saktumėte? Ar mūsų laikų jaunimas mėgsta skaityti knygas, ar skaito tik privalomą pagal programą literatūrą?

- Apie tai esu kalbėjusi ne viename interviu. Ši karta yra išmaniųjų technologijų amžiaus karta - jie yra ir „pateptieji“, ir aukos. Technologijų požiūriu, jie šviesmečiais tolsta ar yra nutolę nuo savo tėvų ir senelių kartos. Šiandien dar nesėdintis pyplis geba žaisti mobiliuoju telefonu, o ką jau kalbėti apie abiturientus?! Tačiau tai nelieta be pasekmių. Nekalbu čia apie įvairius gresiančius sveikatos ar psichikos sutrikimus. Kalbos vartosenos aspektu, viso pasaulio kalbų vartotojų kalba kasmet darosi vis skurdesnė, vartotojiška, nevaizdinga ir netaisyklinga - dėl įvairių trumpinių, tarpusavio bendravimo žargono, diakritinių ženklų nepaisymo ir kt. Šiuolaikiniam jaunimui tikrai nelengva - tenka įdėti dvigubai, trigubai ar net daugiau pastangų, kad išmokyti kelis bendravimo raštu ar žodžiu kodus ir juos vartotų pagal paskirtį. Kad būtų lengviau pereinama nuo „rašliavos“ ar žargono prie taisyklingos rašybos ir kalbos, reikia nuolat tobulinti gimtosios kalbos teorines žinias, skaityti grožinės literatūros kūrinių, stebėti rašytojų, lietuvių kalbos mokytojų ir kitų taisyklingai kalbančių žmonių kalbą, pamėgdžioti jų kalbos stilių ir pan. Klausimas, ar tam lieka daug laiko ir ar to norime? Tačiau pats literatūros skaitymas ar neskaitymas daug priklauso ir nuo tėvų, šeimos papročių, namų aplinkos, ir nuo mokytojų. Jei nuo mažumės vaikas kasdien girdės skaitomas ar sekamas pasakas, o į mokyklą atėjęs turės reiklų ir uždegantį skaityti mokytoją, jis tikrai skaitys. Ir daug. O formų tam yra labai daug ir įvairių.

- Neseniai priimti naujasis Švietimo ministerijos potvarkis, kuriuo laikant nacionalinės kalbos ir literatūros egzaminą kaip lygiavertį būtų pateikiami užsienio literatūros autoriai. Mokiniai neva džiugiai priėmė šį sprendimą, bet kalbėti turbūt reikia ne apie mokinius, o kaip tai paveiks mūsų požiūrį į lietuvių literatūrą. Ar tokie sprendimai neturės įtakos ateityje?

- Mano nuomone, daug blogiau, kai dabartiniai abiturientai, baigę mokyklas ar gimnazijas, nieko nėra girdėję nei apie Dantės „Dieviškąją komediją“, nei apie V.Hugo „Paryžiaus katedrą“. Juk tai pasaulio klasika, literatūros šedevrai!

Kalbėjosi Dalia BYČIENĖ

nistracinį, baudžiamąjį, civilinį procesą nediskriminuojant kalbos pagrindu“? Kalbininkai siūlomas pataisas supranta vienaip, politikai aiškina kitaip. O kaip į visa tai pažiūrės, įstatymą supras ir jį taikys teisininkas? Todėl natūraliai kyla klausimas, ar iš tiesų Seimo nariai teikiamu Įstatymo projektu, kaip patys deklaruoja, atsižvelgia į naujas politines, ekonomines ir socialines aplinkybes ir ar tikrai bus įtvirtinta skaidresnė, nuoseklesnė kalbos politika?

- Būdama kalbininke jūs turbūt pastebėjote ir kitų kalbos virsmų, kurie nežinia ar mūsų kalbą priartino, ar atstūmė nuo jos baltiškųjų šaknų. Kas lemia kalbos pokyčius?

- Kalbos inovacijų atsiranda ne dėl pačios kalbos įnorių ar netobulumo, o dėl įvairių vadinamųjų ekstralingvistinių priežasčių - naujų reiškinių atsiradimo, kitų kalbų mokėjimo, migravimo ir kt. Tai lemia gyvenimiškos aplinkybės, kitų kalbų apsupis, natūrali kalbos raida. Kalba nėra nekintamas, nuo nieko nepriklausomas organizmas,

tojama žodžiais ar jų formomis, intonacijomis, priegaidėmis, tol galime didžiuotis ir būti ramūs - neišnyksime. Tai gražiai rodo ir Metų žodžio rinkimai. Kokių nuostabių žodžių ir posakių kasdien sulaukia šio konkurso rengėjai! Klausimas, kuris dabar „cirkuliuoja“ visuomenėje ir neduoda visiems ramybės, yra kitas, ar reikia specialiai spartinti kai kurių kalbos formų išnykimą ir per liberalią vartoseną savaime leisti priartėti prie kaimynių kalbų? Tačiau ar neįdomu mums, lietuvių kalbos vartotojams, būti kiek kitokiems ir turėti savo gimtojoje kalboje išskirtinių, savitų, senovinių žodžių ar formų? Drabužius dedasi kaimynai ir iš Rytų, ir iš Vakarų. O mes - aunamės, maunamės, rišamės, velkamės, segamės...

- Ar pastebite, kad dėl informacinių technologijų (mobiliųjų telefonų, kompiuterių) atsirandantys įpročiai ir mados veikia mokinių rašybą? Jei taip, koks tas poveikis? Ar pritartumėte paplitusiai nuomonei, esą šiuolaikinis jaunimas yra mažiau

Ar kitamet mūsų žmonės bus galutinai apvogti?

Šiemet pradėtas naujas valstybės turto persikirstymas. Ar kitamet nepaaiškės, kad Lietuvos žmonės galutinai apvogti?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Seimo nariai Naglis PUTEIKIS, Artūras SKARDŽIUS, Virgilijus PODERYS ir europarlamentaras Valentinas MAZURONIS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Pastaraisiais metais daug abejonių kelia priimti sprendimai dėl „Lietuvos geležinkelio“, urėdijų reforma. Dar viena iš tokių sričių yra energetika. Kas vyksta mūsų valstybėje?

A.SKARDŽIUS: Kokios gi Kalėdos be dovanų? Manau, tikrai dėmesio vertas kalėdinis „Lietuvos energijos“ turto išpardavimas. Mūsų visų turtas, valdomas per akcijas, yra perduotas 2010 metais darant neteisėtą energetikos reformą, nes ji nebuvo įtvirtinta jokiais teisėtais aktais. Ir tas Vyriausybės nutarimas, pasirodo, buvo visai ne tas, kai Valstybės kontrolė tikrino ir savo auditu ataskaitoje pažymėjo. Turtas buvo perduotas sukurtiems „uabams“, t.y. aptarnavimo įmonėms.

Valstybės turtas, valdytas energetikų, turtas, kuris buvo energetikos įmonėse, tai yra ne technologinis turtas, ne pastotės, ne linijos, o tiesiog turtas, ypač Vilniaus mieste, labai brangiose vietose - senamiestyje, šalia Aušros vartų, šalia Gedimino pilies, prie pat Mindaugo tilto arba Agonų gatvėje, - buvo perduotas „uabui“. Ir tas „uabas“, pradėdant gruodžio 11 dieną, baigiant gruodžio 20 dieną, išpardavinėja tą turtą. Ne Turto bankas, vieningė valstybės institucija, kuri skaidriai gali parduoti turtą, - Valstybės ir savivaldybių turto valdymo įstatymu 21 straipsnyje yra įtvirtinta, kaip valstybės turtas yra privatizuojamas, - o uždaroji akcinė bendrovė pagal savo sugalvotas taisykles.

Naglis PUTEIKIS
Seimo narys

► **Turtas išparduodamas greitai, o tai reiškia - pigiai. Turto bankas parduvinėja sandėliukus, kai valstybės misija yra visą valstybės turtą pardavinėti**

Yra nurodytos kainos, galbūt aukcione tos kainos pakils, šiandien jos yra juokingai mažos. Bet įdomu, kad prie šito parduodamo nekilnojamojo turto dovanų dar duodami žemės plotai su parengtais projektais. Pavyzdžiui, 2 hektarai žemės Žvejų gatvėje prie Mindaugo tilto devyniems naujiems statiniams iki aštuonių aukštų statyti. Garsioje Karalienės Mortos mokykloje, kuri išnuomota beveik neribotam laikui, Gervėčių g.4, netoli Aušros vartų, hektaras žemės su teise statyti 8000 kvadratinį metrų naujo ploto. 4 pastatai iki 4 aukštų. Žemė, kuri valdoma patikėjimo teise, duo-

dama dovanų dar prie to turto, kuris bus parduodamas aukcione.

Kodėl gi ne kalėdinis išpardavimas? Tam buvo rengtasi nuo 2010 metų. Sugalvota schema, aišku, nenuskriaudžiant ir galvojančią apie būsimą partijos lyderį, apie Gabrielią verslą, nes jis ten ir įsikūręs. Jam buvo suteiktos patalpos 2013 metais ten įsikurti, registruoti įmonę, subnuomoti kitai savo įmonei, buvo pradėta statyti nauja mokykla. Po to 2016 metais prieš rinkimus buvo sustabdyta ta statyba, bandoma parduoti, bet niekas nepirko todėl, kad buvo surašyti įsipareigojimai valstybės valdomos įmonės, t.y. UAB „NT valdos“, kad jie privalės pastatyti naują mokyklą, vykdyti visus įsipareigojimus ir išnuomoti ją už nustatytą sutartinę kainą. Dėl to nepavyko aukcionas.

Bet labiausiai stebina, kad daugiau nei 4000 vilniečių laukia gražinant žemę natūra, o dabar ta valstybės žemė, valdoma patikėjimo teise, staiga pridedama kaip Kalėdų dovana prie kalėdinio išpardavimo, kuriam buvo rengtasi nuo 2010 metų. Todėl mes Seime specialioje tyrimų komisijoje nagrinėjome, kokių pagrindų tai buvo daroma. Kaip minėjau, nebuvo jokio teisinio pagrindo daryti pertvarką, bet įdomu, kad Arvydas Sekmokas su privačiomis verslo grupėmis buvo parengęs pertvarkos planą. Ten buvo aiškiai parašyta: aptarnavimo įmonės, tarp jų ir „NT valdos“, bus privatizuojamos perduodant užsienio investuotojams, turintiems patirties šioje srityje. Viena įmonė, duomenų tvarkymo centras, jau yra privatizuota, ją nusipirko „Telia“, irgi aptarnavimo įmonė, kaina neskelbiama.

N.PUTEIKIS: Paminėta data - 2010 metais. Pasiziūrėkime, praėjusio septynerio metų, vyriausybės keičiams, o pigaus ir greito turto išpardavimo planas - ne. Ir koks čia mechanizmas veikia?

Pirmieji Sauliaus Skvernelio žodžiai, tapus premjeru, buvo labai teisingi: kad dabar viskas bus skaidru, viskas bus pagal įstatymą, kad svarbiausia yra valstybės interesai, piliečių interesai, kad reikia gausinti biudžetą, kad jeigu turtas bus pardavinėjamas, tai jis bus pardavinėjamas skaidriai. Ir šitie pareiškimai, kaip aiškėja, pradeda skirtis nuo praktikos.

Kompleksas anapus Mindaugo tilto, priešais Sporto rūmus, - tai ten auksinė kaina. Atsimenu, kai buvo ginčas dėl žydų kapinių išsaugojimo ir vadinamųjų Mindaugo apartamentų, kokios galingos jėgos įsijungė, netgi Amerikos kongresmenai įsikibo į šitų Mindaugo apartamentų statybas. Buvo skelbiamos kainos - Vilniaus senamiesčio kainos.

Labai keista, kad Lietuvos Respublikos premjeras, deklaravęs skaidrumą, staiga tyli. Mes įtikinome Energetikos komisijos pirmininką Virgilijų Poderį, kad jis padarytų pareiškimą. Jis papasakojo, kad turtas išparduodamas greitai, o tai reiškia - pigiai. Jis užsiminė, kad Turto bankas parduvinėja sandėliukus, kai valstybės misija yra visą valstybės turtą pardavinėti per Turto banką. Nes tai yra ilga procedūra, įtraukiami tarpautiniai pirkejai, aiškūs kriterijai, pardavinėjama su žeme, kitaip tariant, valstybė, valstybės biudžetas gauna maksimalią naudą.

Virgilijus PODERYS
Seimo narys

► **Pinigai, gauti už tą turtą, turi keliauti į biudžetą ir tarnauti visuomeniniam gėriui**

Greitas „Lietuvos energijos“ grupės nekilnojamojo turto išpardavimas tokiomis aplinkybėmis šturpina. Ir man kelia daugybę klausimų, kodėl po tokių teisingų A.Skardžiaus, V.Poderio viešai pareiktų priekaištų Vyriausybei premjeras nesima jokiu veiksmu. Šiaip jis mėgsta komentuoti viską, o čia nėra ne tik komentaro. Visi Seimo nariai tikėjimosi iš premjero ryžtingo žingsnio, kad jis padarys pareiškimą, jog „Lietuvos energijos“ grupė elgiasi neteislingai, jog jis, Vyriausybės vadovas, Vyriausybės posėdyje nusprendė protokoliniu sprendimu stabdyti šitą kalėdinį išpardavimą ir perduoti turtą Turto bankui, kuris galėtų ilgą procedūrą, kurios sukelia kainą, būdu tą turtą realizuoti.

Deja, mes matome mirtiną tylą. Aš, kaip Seimo narys, matydamas, kad „Lietuvos energijos“ grupė diktuoja premjerui darbo tvarkę, esu pašiuręs. Taip valstybė negali būti valdoma. Ne valstybės įmonių vadovai valdo Vyriausybę ir Lietuvos Respublikos turtą, o Vyriausybė valdo turtą ir priima strateginius sprendimus. Premjero retorika apie teisingumą, skaidrumą, apie tai, kad jis atėjęs iš teisėsaugos, kad jis buvęs vidaus reikalų ministras, kad jis čia įves tvarką ir viskas bus teisinga ir skaidru, deja, negalioja „Lietuvos energijos“ atveju.

Kalbant apie A.Skardžiaus paminėtą duomenų centro pardavimą, mes išklausėme informaciją Audito komitete, tai man sukėlė tokius pačius jausmus, kad vyksta neskaidrūs dalykai. Kažkas siekia asmeninės naudos. Ir visa tai daroma valstybės sąskaita. Valdančioji koalicija neregaujoja į tai. Iš tikrųjų kažkas yra labai negerai mūsų valstybėje.

V.MAZURONIS: Aš gal kiek plačiau pasakysiu, kaip man atrodo šiek tiek iš šalies stebint procesus, kurie vyksta Lietuvoje esant šitai Vyriausybei. Man atrodo, kad Lie-

Valentinas MAZURONIS
Europarlamentaras

► **Lietuvoje šiandien vyksta didžiulis, radikalus valstybės valdymo sferų įtakos, valstybės turto valdymo įtakos ir turėjimo persiskirstymas**

tuvoje šiandien vyksta didžiulis, radikalus valstybės valdymo sferų įtakos, valstybės turto valdymo įtakos ir turėjimo persiskirstymas. Ir pagrindinių piniginių srautų persiskirstymas. Ir šie žingsniai daromi atskirose srityse visiškai su skirtingomis ideologijomis arba su skirtingais priėjimais.

Paimkime „Lietuvos geležinkelius“. Buvo teigiama, kad tai vals-

kalbėti apie atliekų deginimo gamyklas, statybas, atliekų tvarkymo sferas. Visur vyksta šie procesai.

Mano nuomone, vyksta poklaminiai dalykai: Seime priimanuose įstatymuose arba pasisakymuose viršutinė paklodė lyg ir visiškai skaidri, o giliau vyksta afera valstybės lygmeniu. Vieną rytą atsibusime ir

suprasime, kas čia įvyko, pamatysime, jog griauamos visos dirbančios senos sistemos, kad valstybės turtas būtų persikirstytas, kam reikia. Ir atitinkama įtaka visam valstybės valdymui. Mano manymu, tai yra grėsmė nacionaliniam saugumui, kaip dabar madingai sakyti. Tai labai rimti dalykai, kuriems nagrinėti turėtų būti skirtas atitinkamas Seimo dėmesys. Turėtų iš tikrųjų išsiaiškinti, kas vyksta, ir tai stabdyti.

G.JAKAVONIS: Valstybės turtas jau seniai yra ne aukso atsargos, o šalies galimybės pasigaminti tam tikrą energijos kiekį ir energetinę sistemą kontroliuoti savo rankomis. Kas dabar vyksta su tais išpardavimais, kai einama ne per Turto banką?

V.PODERYS: Tie dalykai visada vykdavo. Ir tie, kurie arčiau valdžios ar aplink valdžią, ar pačioje valdžioje, pameną, kad prieš 20-25 metus valstybės turto išvalstybinimas be privatizavimo procedūrų irgi kartais vykdavo. Bet tada politinė sistema jį stabdydavo, sakydavo: ne, taip negalima. Tai tada ir buvo pakrikštyta *prichatizavimu*. Tą žodį gerai prisimename, dabar tas žodis primirštas. Į tuos procesus net nebekreipiama dėmesys.

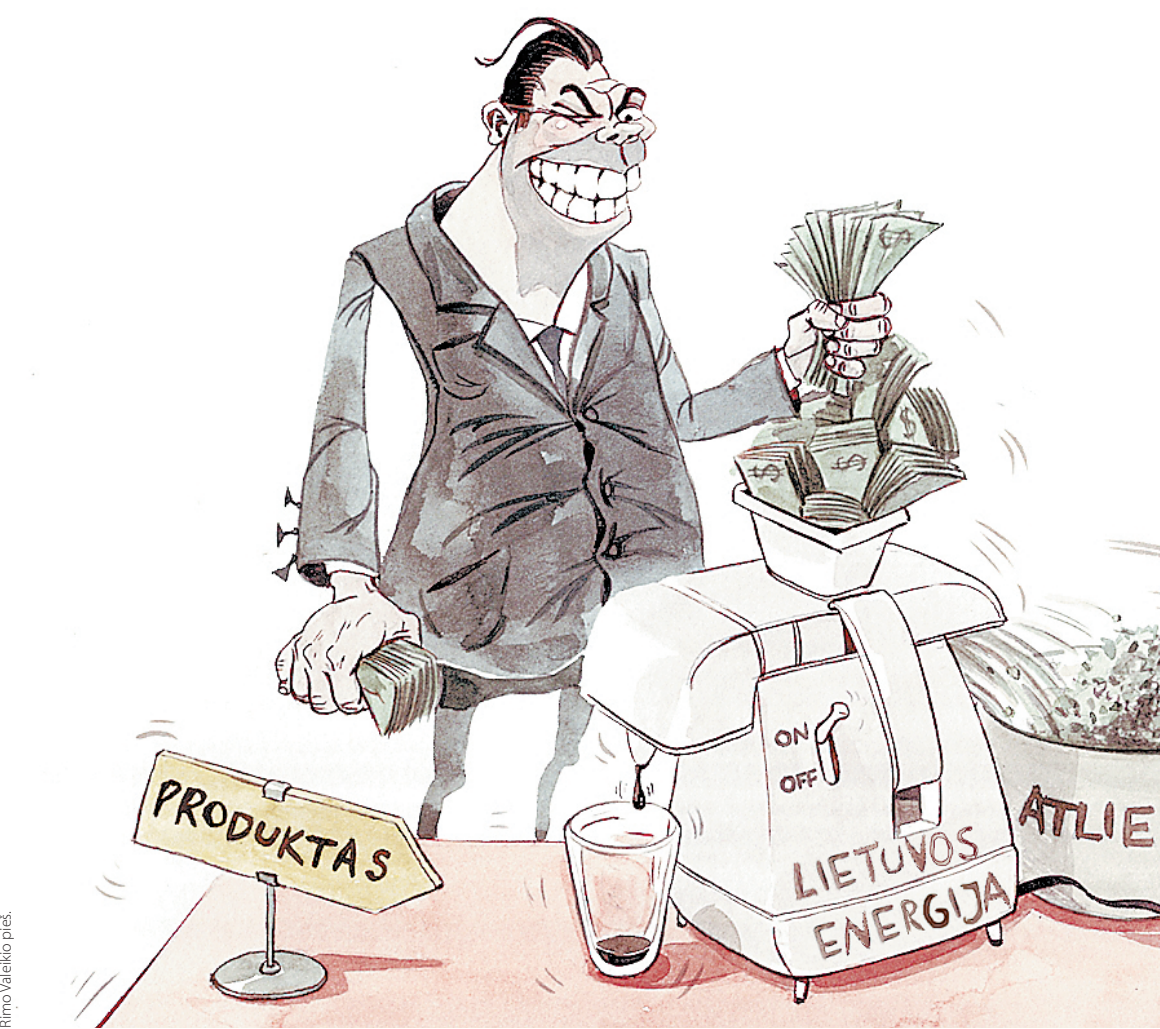
Vadybininkų požiūriu, dabar mes optimizuojame savo veiklą, lengviname bendroves ir išparduodame turtą. Bet yra ir kiti valstybiniai reikalai, bendrasis požiūris ar bendroji doktrina, kuri sako, kad valstybės turtas turi būti išvalstybinamas tik-tai per privatizavimo procedūras, per privatizavimo institucijas, pagal privatizavimo įstatymą.

Galiu priminti kitą fenomeną. Tarkime, viešieji pirkimai. Jeigu kalbėtum su atskiru verslininku, atskiru vadybininku ar institucijos vadovu, visi tau pasakys: ne ne, jeigu nebūtų viešųjų pirkimų, aš labai greitai, efektyviai, su pasidėjomis ir su sveiku protu žymiai greičiau ir pigiau nupirkčiau. Gal taip, gal ne. Bet valstybės mastu, sistemiskai tikrai yra gerai, kad yra viešieji pirkimai, kad yra procedūros, kad yra priežiūra, kad yra bendras sutarimas, bendra doktrina. Tokie pirkimai už valstybės pi-

Artūras SKARDŽIUS
Seimo narys

► **Prie šito parduodamo nekilnojamojo turto dovanų dar duodami žemės plotai su parengtais projektais**

Rimo Valčiuko pieš.

nigus turi būti daromi pagal Viešųjų pirkimų įstatymą. Lygiai taip pat ir su tuo privatizavimu - negali būti tokių vienietinių argumentų: čia galbūt greičiau, galbūt efektyviau. Turime pradėti nuo principo. Jeigu turtas yra išvalstybinamas, tada tai turi būti atlikta pagal tam tikras procedūras.

Prisiminkime, prieš penkerius ar septynerius metus buvo tokia valstybės turtą valdančios bendrovės „Visuomis“ idėja. Vienas svarbiausių kontrargumentų prieš „Visuomi“ buvo toks: ne ne, negalima, nes tai yra schema išparduoti turtą be privatizavimo. Tai buvo vienas iš argumentų atsisakyti „Visuomio“. Bet tada „Visuomio“ gerbėjai sakė: ne ne, tikrai čia negali būti, tikrai ne taip.

Dabar, sukūrus holdingus, - jų yra keli, dar daugiau ruošiami kurti, - lygiai tas pats daroma. Įkeli turtą į holdingo bendrovę, ir tada teisiškai jis nėra valstybės valdomas, jis yra valdomas holdingo bendrovės. Tada remiantis tokiu argumentu teigiama, kad ne, čia ne valstybės turtas, čia yra holdingo turtas, dėl to aš parduodu, kaip man atrodo. Sistemiskai žiūrint, tai yra pavojinga. Mes visi turime strategiškai apsispręsti, ar tai toleruojame, ar tai tikrai yra teisinga. O vienietiniai efektyvumo ar neefektyvumo argumentai turi būti padedami ant stalo, bet jie nėra pagrindiniai. Pradžioje turi būti fundamentalus valstybės požiūris.

G.JAKAVONIS: Kodėl Lietuvoje vyksta tokie dalykai? Ar tikrai reikia tokias valstybei reikalingas sritis atiduoti į privacias rankas?

A.SKARDŽIUS: Yra privatininko norai, yra viešasis interesas, galų gale yra nacionalinis saugumas. Ne kartą tuos klausimus kėlėme. Ekonominiam nacionaliniam saugumui ir strategijai, ir tarptautiniam susitarimui, kuris rengiamas nacionalinio saugumo klausimais, yra absoliučiai nulinis dėmesys. Tokių užduočių Valstybės gynimo tarnyba, vadovaujama prezidentės,

Valstybės saugumo departamentui neformuluoja. Tą pripažino Ekonomikos komitete Valstybės saugumo departamento direktoriaus pavaduotojas. Jiems nėra tokių užduočių, todėl jie savarankiškai neveikia toje plotmėje. O visos pasekmės, visos krūvis tenka visuomenei, kuri surenka biudžetą. Arba pinigai iš monopolinių sektorių iškeliauja į kitų valstybių biudžetus.

Matome finansinio tarpininkavimo sektorių, kai paslaugų įkainiai labai dideli, o pinigai iškeliauja. Ypač per krizę, kai skolinomės nuo 10 proc. Didelės sumos buvo paskolintos eurais. Vien palikanų iš argumentų atsisakyti „Visuomio“. Bet tada „Visuomio“ gerbėjai sakė: ne ne, tikrai čia negali būti, tikrai ne taip.

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

► **Valstybės turtas jau seniai yra ne aukso atsargos, o šalies galimybės**

išskaidyta. Nuostolingos veiklos kaip keleivių vežimas ir infrastruktūra perverstos valstybės biudžetui, o pelningoji veikla, kuri kompensuodavo, tai yra krovinių vežimas, atitektų privatininkams, kurie susižertų pelnus, o iš biudžeto būtų išlaikomi.

Net Europos Parlamentas 2007 metais priėmė specialų nutarimą, Lietuvai padarė išimtį todėl, kad Lietuva yra vienintelė Europos Sąjungos valstybė, turinti geležinkelį susisiekti iš trečios šalies į trečią per savo teritoriją. Tada su Audito komiteto teko nemažai kovoti ir su vietiniais grobuonimis, kurie bandė pasigvalbti krovinių vežimą. Tuo metu vienas milijonas tonų generuodavo 10 mln. litų -

3 mln. litų švaraus pelno „Lietuvos geležinkeliams“. Taigi tokia sistema veikt.

Šiandien matome, kad, be jokių skrupulų apkaltinus buvusią „Lietuvos geležinkelio“ vadovybę nežinia kuo, - jokie kaltinimai nepasitvirtino, - 2018 metais turėsime 35 mln. kompensuoti keleivių vežimą iš valstybės biudžeto. Dėl infrastruktūros neaišku kaip - turbūt ateities klausimas. Turėsime didelę infrastruktūrą, prisiimtus „Rail Baltica“ įsipareigojimus, kurie negeneruos pajamų, tai daugiau socialinis projektas. Bet greičiausiai 10 proc. Didelės sumos buvo pervesime į pirminę įmonę, į Latviją, tuos pinigus už infrastruktūrą, kuri drieksis nuo Lenkijos sienos iki Talino per Lietuvos teritoriją, - didžiausias „Rail Baltica“ gabalas. O krovinių vežimas, kuris generuodavo pajamas, iškeliaus privatiems asmenims. Mūsų Vyriausybė buvo visiškai atskyrusi šių trijų sektorių valdymą ir tai tenkino Europos Sąjungos reikalavimus.

Šiame išpardavime skaudžiausia tai, kad nuo 1990 metų politikai niekaip neranda valios pasakyti, kad Lietuvos Respublikoje, jeigu yra nusprendžiama parduoti pastatus, turėtų būti parduodama ir žemė. Dabar žemę masiškai visos vyriausybės dalindavo nekilnojamojo turto pirkejams. Kitaip tariant, parduodant sandėliuką arba buvusią elektros pastotę, prie jų priskiriamas milžiniškas sklypas. Parduodamas tik sandėliukas, žemė neparduodama, o tas, kas nusiperka tą sandėliuką, po to tame milžiniškame plote dažniausiai stato gyvenamuosius arba komercinius didelio aukštingumo namus ir gauna pelną, skaičiuojamą dešimtimis milijonų eurų.

Visi įstatymai labai aiškiai sako, kad prie nekilnojamojo turto vietneto turi būti priskirtas tik toks žemės sklypas, koks reikalingas tam nekilnojajamam turto vienetai eksploatuoti. Esmė, kad ne turtas kainuoja, o vieta. Ir čia atsiranda tikroji rinkos kaina. Jeigu privatininkas privatininkui parduoda, tai visada yra parduodama vieta. Dabar parduodamos pačios geriausios vietos, nekilnojamasis turtas, kuris „Lie-

tuvos energijos“ įmonių holdingo yra perduotas antrinei „Lietuvos energijos“ įmonei „NT valdos“. Iš tikrųjų yra pardavinėjami auksiniai žemės sklypai ir kadangi apeinamos procedūros, tai parduodama ne per Turto banką, o pavadinkim tiesiai šviesiai - žemė yra dovanojama. Dovanuojama užstatymui.

Jeigu Seimas nesugebės išleisti nutarimo, raginančio premjerą tai stabdyti, jeigu premjeras neras savyje jėgų sustabdyti šito *prichatizavimo*, tai dar kartą geriausiose vietose esanti žemė, prezidentas neva nekilnojamojo turto pardavimu, bus padovanota konkrečioms investuotojams, kurie ten pastatys grandiozinius pastatus, susižers dešimtis milijonų eurų gryno pelno, o Lietuvos Respublikos biudžetas beveik nesigailės.

G.JAKAVONIS: Kaip šioje situacijoje turėtų elgtis Vyriausybė?

V.PODERYS: Reikia apsispręsti, ar pritariame principui, kad valstybės valdomas turtas turi būti išvalstybinamas privatizavimo institucijų, pagal privatizavimo įstatymą, per Turto banką, ar gali būti išparduotas ir kitaip. Mano manymu, jeigu yra privatizavimo procedūros ir privatizavimo institucijos, tai per jas ir turi būti parduodama. Pinigai, gauti už tą turtą, turi keliauti į biudžetą ir tarnauti visuomeniniam gėriui. Visų pirma reikalinga politinė valia šiuo klausimu.

V.MAZURONIS: Manau, reikia padaryti labai paprastą dalyką: reikia įstatymu įteisinti, kad parduodant pastatus, pavyzdžiui, valstybės ar valstybės įmonių, turi būti ne pratęsiamos nuomos sutartys, o turi būti kartu parduodami ir žemės sklypai. Nežinau kodėl, bet buvo susidariusi tokia praktika: šiandien iš esmės turėdamas pastatą tu privalai turėti arba nuomą, arba nuosavybę. Įstatymiškai reikia įvardinti, kad parduodant pastatus miestuose, kur žemė brangi, - gal kitur kita situacija, - kartu privalo būti parduodamas ir žemės sklypas. Ir viskas būtų išspręsta. Turėtų būti labai aiškiai įstatymiškai pasakyta, kad tik taip, ne kitaip, ir šitie žemės sklypai turėtų būti pardavinėjami.

Kalbant apie tai, kodėl taip įvyksta, mano nuomone, čia yra dviejų lygių dalykas. Vienas, vadiname, pagrindinis valstybinio lygmens dalykas yra tas, kad atėjusi nauja politinė jėga bando padaryti persikirstymą, kad užsitikrintų ekonominį pagrindą savo, kaip politinės valdžios, buvimui. Galbūt kai kurios valdžios šakos tokiu būdu ruošiasi išėjimui iš valdžios, bet tai yra būtent tas didysis žaidimas, persikirstymas yra tam, kad atėjusi politinė valdžia įgytų ir ekonominį užnugarį. O kadangi griauiant senas struktūras atsiranda savotiškas chaoso elementas, tai grupės, kurios jaučia situaciją ir gali kažką pasiminti, pasi-naudodamos tuo irgi bando atplešti sau gabaliuką ir didžiojo perdalimo kontekste susitvarkyti savo smulkesnius reikalus. Mano supratimu, šiandien Lietuvoje vyksta dviejų lygmenų žaidimas, kuris yra pavojingas.

Parengė Audrė KUBILIŪTE

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.suzalgiriu.lt

